

Luc Versteylen

Leven in de Brouwerij

1970-2010

Ontstaansgeschiedenis



Viersel

2012

De tekeningen in deze brochure zijn ooit in de beginjaren met hart en ziel en als het ware uit dankbaarheid gemaakt door Jef Van Gerwen uit Borgerhout, een van de drie jongens die in de zeventiger jaren door het leven in de brouwerij zich in hun priesterroeping bevestigd hebben gevoeld.

Inhoud

Ontstaansgeschiedenis.....	5
Wat is Viersel eigenlijk?	8
De Kringloop van de Dag.....	9
De Dageraad.....	11
Het Ontbijt.....	11
De Ontvangst.....	12
De Notelaar.....	13
Het Huishouden.....	14
De Middaggetijden.....	15
Het Bakhuis.....	16
Schrijvespreken.....	18
De Avond Vragen.....	20
De kringloop van het Jaar.....	21
De Kersttocht	23
Aswoensdag.....	26
De Goede Week.....	29
Pinksteren.....	31
Lenteberaad.....	33
Moederdag.....	34
Het Feest van Allermensen.....	34
De Kringloop van het Leven.....	35
De Elisabethzegen.....	37
Het Doopsel.....	40
Over de Brug Komen.....	42
De Wonderwoorden.....	43
De Jeugdwijding.....	45
Het Trouwgebeuren.....	50
De Laatste Zegen.....	51

34 Want er was ook niemand onder hen, die gebrek had; want zooveel als er bezitters waren van landen of huizen, die verkochten zij, en bragten den prijs der verkochte *goederen*, en legden *dien* aan de voeten der apostelen;

35 ^a En aan een' iegelijk werd uitgedeeld, naardat elk van noode had.

Statenbijbel
Handelingen der Apostelen
Hoofdstuk 4

Ontstaansgeschiedenis

Op 1 mei 2012 was het tweeënveertig (zes maal zeven) jaar geleden dat een dubbel dozijn scholieren van veertien jaar besloot het schooljaar te laten duren tot ieder van hen geslaagd was. Zonder het zelf te beseffen een groepje late mei-achtenzestigers?

In ieder geval jonge mensen die, tegen de overheersende tijdsgeest in, anders wilden gaan leven: sober in een wereld balend van consumptie, saamenhorig in een wereld verscheurd door concurrentie, stil in een wereld daverend van prestatie.

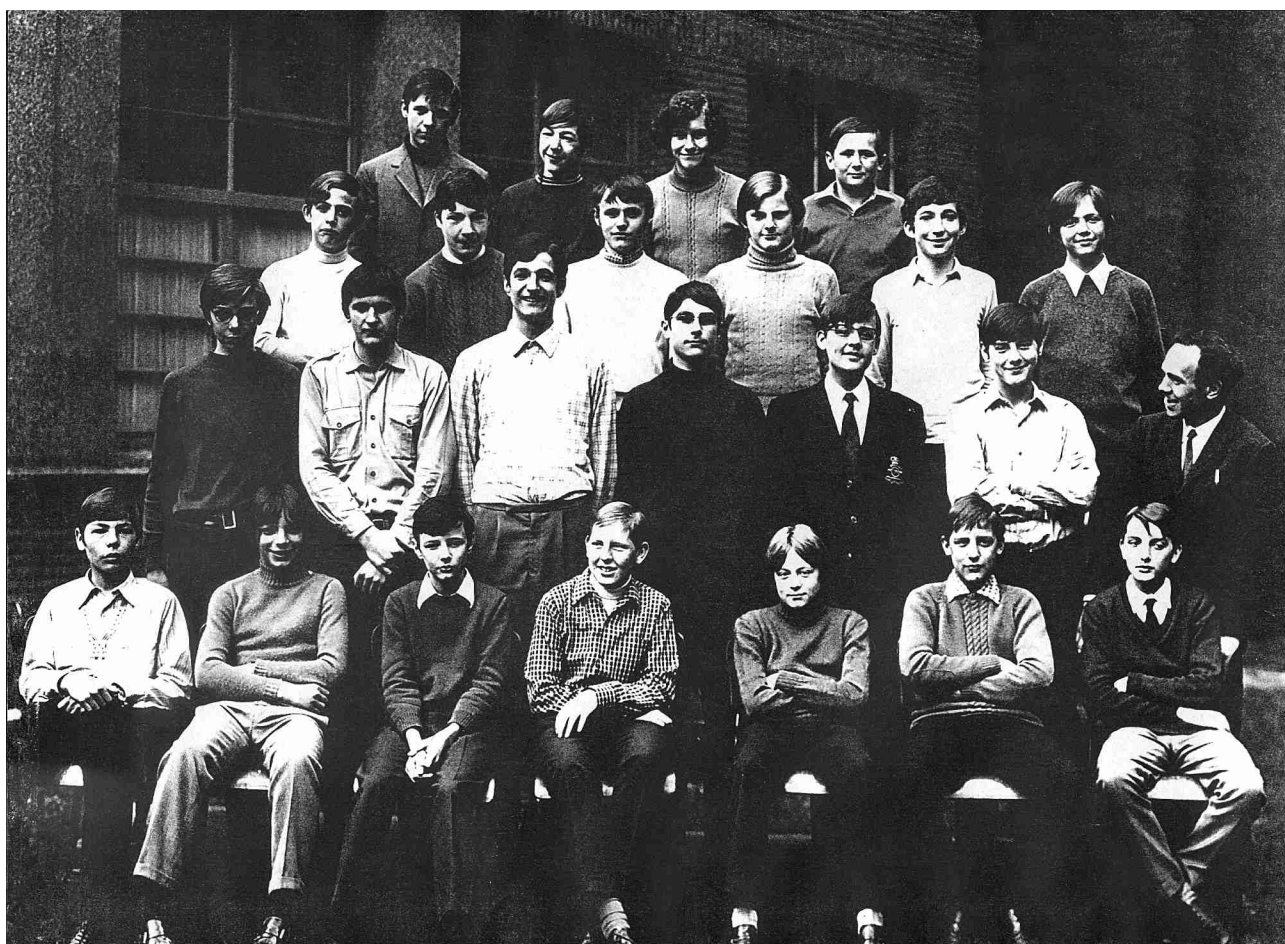
Verre oorsprong van de latere groene beweging Anders GAan LEVen en de nog latere groene partij AGALEV?

Achteraf gezien waren zij niet alleen late mei-achtenzestigers maar bleken zij nog latere eerste christenen te zijn. In het derde jaar bestond de stof van godsdienstleer in Lucas' Handelingen der Apostelen. Mijn leerlingen werden door die Handelingen meer dan geboeid.

*“Zij hadden alles gemeenschappelijk.
Zij deelden hunne bezittingen
&
er was geen enkele behoeftige onder hen”*

Een gebuisde leerling is toch een hedendaagse behoeftige? zo redeneerden zij. Als we nu “onze bezittingen eens deelden”? Zo geloofd, zo gedaan. Wie goed kon zwemmen kon niet zonder fouten schrijven, wie zonder fouten kon schrijven kon niet zwemmen. Wie mooie opstellen kon maken kende geen noot muziek en wie prachtig blokfluit speelde kreeg geen letter op papier. De snelste loper van de klas kreunde bij ieder rekensommetje en de spieren van de topwiskundige van de klas kraakten bij elke beweging enz.

Om in hun opzet te slagen was het aangewezen dat ze gingen samenleven. De grootouders van één van de leerlingen bezat een oude brouwerij in Viersel, ooit een bloeiend bedrijf: brouwerij “De Valk”, die zij voor die bewoning ter beschikking kregen. Per fiets deden ze werkdagelijks de verplaatsing van Viersel naar en van het Xaveriuscollege in Borgerhout. Enkele ouders zorgden voor het eten en verdere noodzakelijke huishouding. Het schooljaar 1969-1970 heeft vijf dagen langer geduurd en iedereen was geslaagd. Zo ontstond op die gedenkwaardige eerste mei het Leven in de Brouwerij.



*4 Moderne C
Schooljaar 1969-1970
Stichtingsklas van Viersel*



Begin jaren zeventig was het Netekanaal nog niet verbreed. Langs de oevers hadden zich toentertijd leuke eilandjes gevormd. Mijn leerlingen vonden het dan ook heel leuk om “als weer-eerstelingen van de Schepping” ieder op zijn eilandje zijn huiswerk te maken of zijn lessen te leren.

Wat is Viersel eigenlijk?

Een jeugdcentrum? In de brouwerij komen mensen van de meest uiteenlopende leeftijd. Een bezinningscentrum? Daarvoor gaat het er doorgaans veel te vrolijk aan toe. Een opvangcentrum? Aan de meeste mensen die in de brouwerij komen leven schort er helemaal niets. Zou de beste benaming voor Viersel de verspreking niet zijn die zich van sommige mensen ongewild maar allicht terecht meester maakt: de oude *abdij* van Viersel?

Dat er een periode voorbij is werd de laatste jaren al wel duidelijk: die van de dertig, veertig, ja soms zestig veertien- tot zestienjarigen die de nagenoeg uitsluitende bewoners van de brouwerij uitmaakten. Een achttienjarige werd als een ouderling beschouwd.

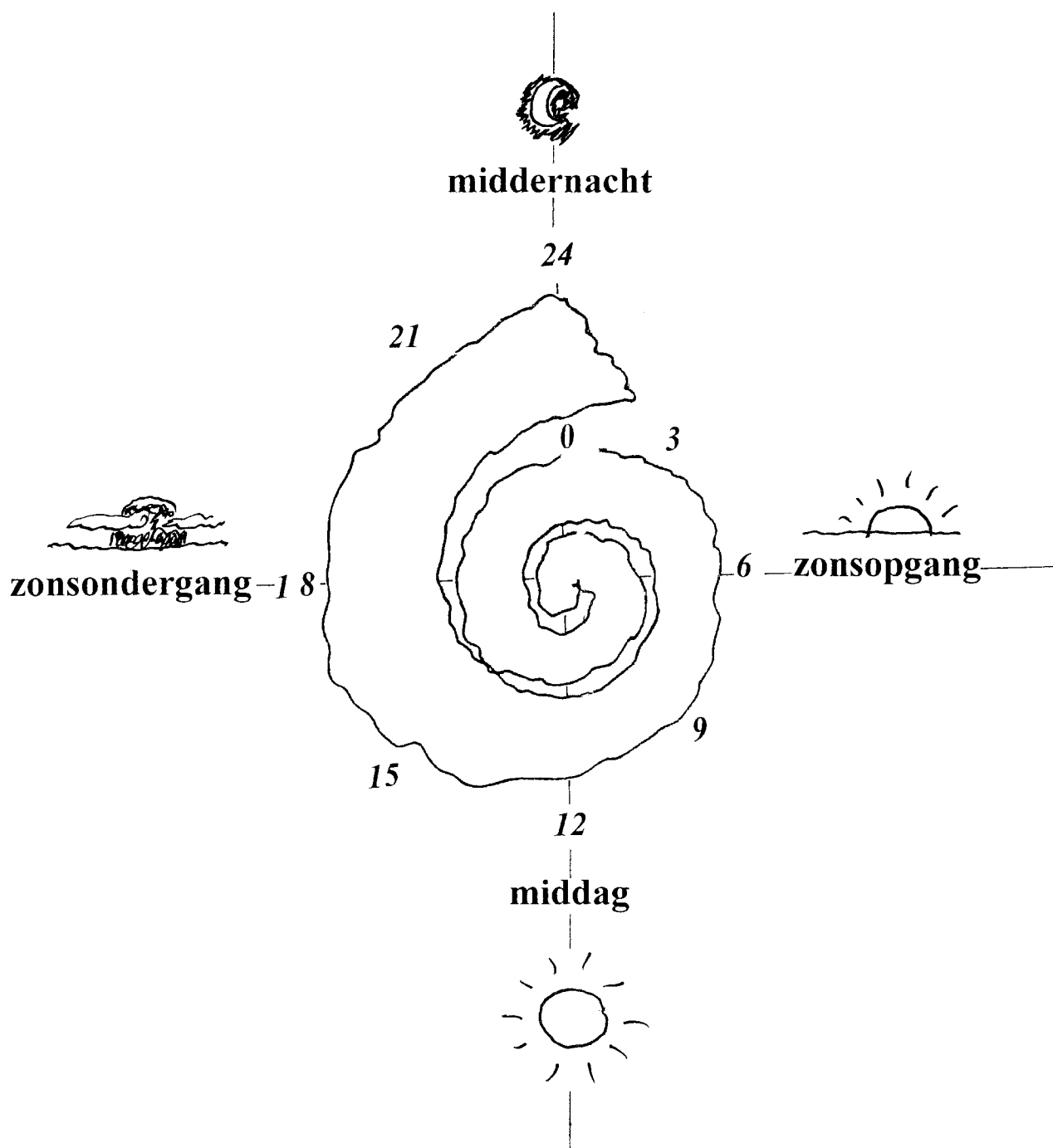
De schaarse volwassenen, die het leven deelden met jongens & meisjes, die drie tot viermaal jonger waren dan zij, kregen een hele verantwoordelijkheid te dragen. Vooral om reden van het totaal nieuwe en hadden af te rekenen met heel wat onbegrip. Niet voor niets ontstond toen van de hand van twee priesters het voor jongeren zo openbarend maar voor ouderen zo verontrustend en zelfs tot in Rome aangeklaagde Paradijsboek:

“leren leven tussen kramp & schending”

Wat het voorbije tijdperk zo kenmerkte en allicht ten dele bewaard mag blijven is het intens beleven van de drie kringlopen: die van de dag, die van het jaar en die van het leven.

1

De Kringloop van de Dag



De Dageraad

Het liefste wat mijn leerlingen 's ochtends deden was samen opstaan met de zon. Vanop de graanzolder waar ze sliepen gingen ze op blote voeten overheen de rooster van den ast naar de kleinere graanzolder. In kleermakerszit op de houten vloer en met hun deken om zich heen keken ze als jonge monniken ingetogen toe hoe in het oosten de zon opging.

Die zolder werd dan ook al meteen “*de dageraad*” genoemd.

Het Ontbijt

*In Viersel begint de nacht
wanneer het eerste kind te slapen is gelegd
&
eindigt
wanneer de laatste volwassene is uitgeslapen.*

Wanneer die het ontbijt tot negen uur heeft gemist neemt die maar rechtstaande zijn boterhammetje tot zich. In de brouwerij zijn de maaltijden om de drie uur echte tijdsaanduidingen.

De Ontvangst

Ieder die onze poort onderdoor komt wordt ontvangen alsof haar of zijn leven ervan afhangt. Soms is dat letterlijk zo. De ontvangst gebeurt woordeloos; enkel de voornamen worden uitgewisseld. Veel welsprekender als stilzwijgende verwelkoming zijn het glas water in de zomer of het kopje thee in de winter.



De meeste binnenkomers komen net uit de praatmaatschappij. De verwelkomende stilte doet hen meer deugd dan een uitvoerige uitleg. Zeg ze enkel wat ook aan de kinderen gezegd wordt:

*daar is de tuin
zoek daarin zeven bronnen & fonteinen
een windmolen van 16 meter hoog
een zonnewijzer twee schommels & een biezebeis
drie vijvers een onderaardse gang die boven op de grond ligt
een doolhof een kabelbaan van 6 meter hoog en 50 meter lang
uw tijd gaat nu in*

De Notelaar

Al vanaf het begin heeft het leven in de brouwerij een monastieke dagorde gekend. Om de drie uur wordt door de kinderen het klokje geluid. Zo kende de brouwerij al vanaf het begin, net als de abdijen, haar getijden. Het harmonisch samengaan van tijd & ruimte is vanaf het begin zeer belangrijk geweest in Viersel.

Bij de toegang tot de tuin werd al heel vroeg een notelaar geplant, die na veertig jaar, tot grote klimvreugd van de kinderen, tot een stevige boom is uitgegroeid.

Om de drie uur komt de groep daar samen, niet enkel om met de nieuw-toegekomenen kennis te maken maar ook om het verdere verloop van de dag te overleggen. Dit geregeld groepsoverleg heet dan ook *notelaren*.

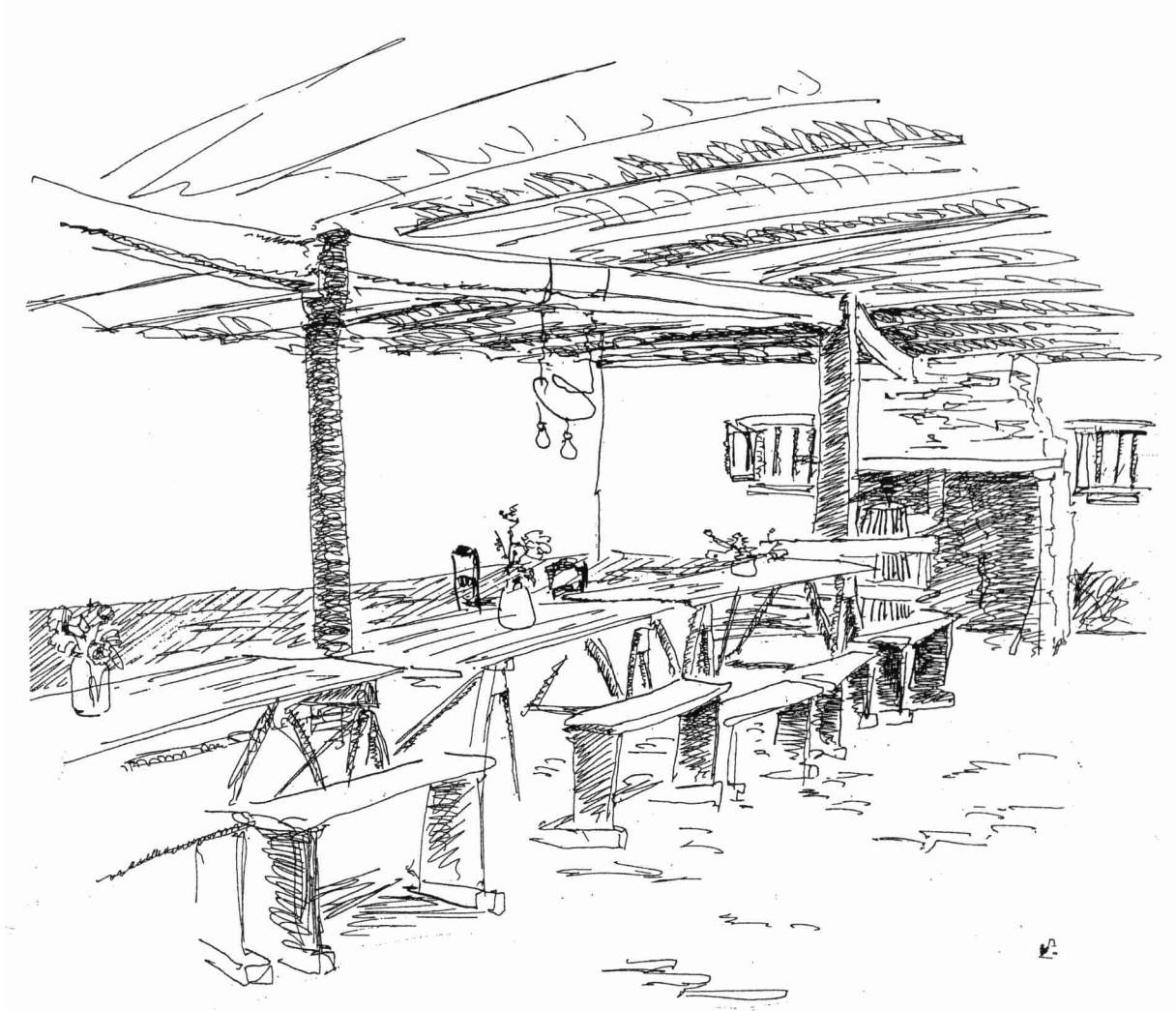
De dag wordt niet enkel in stukken van drie uur verdeeld, maar die drie uur op hun beurt ook in anderhalfuren. Het eerste anderhalf uur wordt er in groep samengekomen, het tweede anderhalfuur afzonderlijk uiteengegaan: werken in de tuin, houtzagen aan het pannenhuis, schrijvespreken in het bakhuis, ...

Boodschappen worden nooit in de voormiddag gedaan. Dan wordt met de nieuwkomers de groep gevormd en kan niemand van de al-aanwezigen bij de onderlinge kennismaking worden gemist.

Het Huishouden

In Viersel wordt niet afzonderlijk met karweien gewerkt maar samen – tot de goten-schrobbende kinderen toe – huishouden gehouden: niet enkel de afwas gedaan, maar ook de tafels geschrobd, 's avonds de vloer geschuurd... Samenwerken brengt de groep bij elkaar.

Soms worden sommige enkelingen of paren *de laan ingestuurd*: mensen waarvan de groep vindt dat het hun goed zou doen eens alleen te zijn. Zo'n afzondering kan je niet afdwingen, je kan alleen wachten tot de groep het je gunt.



De Eetkelder

De Middaggetijden

Ooit kreeg ik van mijn tante benedictines (Tante Gertrude uit “Kartouchke”) een waardevol geschenk: de drie koorbanken van de abdij van Hekelgem, die zij mee gesticht had en die moesten wijken voor fraaier houtsnijwerk. Na een tweedaagse deelname, samen met een medezuster, aan het toen nog maar pril ontstane leven in de brouwerij vond zij Viersel haast even monastiek als haar eigen abdijsleven.

De koorbanken werden op de dageraad geplaatst, samen met een door mijn broer & ikzelf vervaardigd klokkenspel, ooit opgesteld achteraan in mijn klas.

Van de abdij van Zundert, met wie we ons langs Mieke al evenzeer verwant voelden, kregen we een half dozijn getijdenboeken.

Het middaguur is heilig in Viersel. Na het luiden van het middagklokje zoekt ieder zijn eigen stilte op, al was het maar door een stiltewandeling in de tuin. De meesten begeven zich evenwel langs de gezinskamer naar de dageraad. De eerst-bovengekomenen – meestal de hongerigste kinderen – zoeken een psalm die hen aanspreekt en leggen die op de koorbanken gereed voor de anderen. Die zeggen hardop de psalmzin, die hen het meest aanspreekt. Dan wordt de psalm in zijn geheel tweestemmig gezongen.

Op het einde daarvan wordt er gedankt en slaat de eerst-verjarende de twaalf middagtonen op het klokkenspel en wenst iedereen mekaar goede middag.

Het Bakhuis

De leerlingen in 1970 gingen 's avonds heel vroeg slapen. De meesten vielen bonk in slaap, behalve zij die met iets zaten: een zorg, een verlangen, een verdriet...

Zo was er eens op een avond een jongen die merkte dat de leerling twee slaapzakken verder ook niet slapen kon. Mijn leerlingen hadden geleerd 's avonds bij wijze van dagboek altijd iets neer te schrijven. Dus had hij naast zijn slaapzak papier & schrijfgerief bij de hand. In mei schijnt er 's avonds om negen uur nog licht genoeg zodat er nog leesbaar geschreven en gelezen kon worden. Om enerzijds de anderen niet wakker te maken en anderzijds toch met elkaar in voeling te komen schrijft hij op een briefje: *“Ga je morgen mee zwemmen?”* en gooit die boodschap twee slaapzakken verder. Maar antwoord kwam er niet. Bij nader toekijken ziet hij dat de andere jongen aan het wenen is. Wat nu? Leerlingen van jezuïetencolleges wenen toch niet? Die worden toch geacht hun gevoelens te beheersen? Deze twee dus blijkbaar niet. De eerste jongen werpt hem een tweede briefje toe: *“ik heb met jou te doen ik zou naast jou willen komen liggen”*. Wat nu weer? Leerlingen van jezuïetencolleges kruipen toch niet bij elkaar in bed? Nu komt de andere jongen er toch toe een briefje terug te schrijven: *“Is het niet stom dat wij hier liggen te schrijven met elkaar? Laten we naar het bakhuis gaan. Daar kunnen wij met elkaar praten.”*

Het bakhuis in Viersel, gelegen helemaal ter westerszijde van het domein, is een van de oudste gebouwtjes van de brouwerij dat helemaal onderkomen was. De hele dag hadden mijn leerlingen het opgeruimd en schoongemaakt. Zo werd meteen een open haard ontdekt, die later bleek een van de breedsten te zijn van heel de Voorkempen. Meteen werd er na al die jaren van ongebruik weer een vuur in aangestoken en kwamen de jongens voor het eerst onder de indruk van de rust die er van zo'n haardvuur kan uitgaan.



Het Bakhuis

Ook de twee jongens ondervonden die rust al van bij het weer betreden van het bakhuis. Ze kregen geen woord uit hun mond. Ze kregen zelfs niet gezegd: *“hé, het vuur brandt nog”* of *“ik ga vlug nog wat hout bijhalen”*. Laat staan dat de een gezegd kreeg: *“ik wou naast jou komen liggen”* en dat de ander daarop antwoordde: *“had dat maar gedaan, ik zou dat graag gehad hebben”*.

In plaats van te praten hebben die jongens papier genomen en zijn met elkaar beginnen schrijven. Eigenlijk zijn die twee veertienjarigen de uitvinders van het schrijfgesprek geweest.

Het is een misvatting dat er in Viersel alleen 's avonds gebakhuysd wordt. In de rust van de brouwerij hoor je op elk moment van de dag de tijd te nemen om alleen of met een ander je nulste wereld te betreden: die van je verdriet, van je verlangens, van je angsten, ... In tegenstelling tot de derde en zelfs de vierde wereld is de nulste niet die waar onenigheid en verdeeldheid heerst maar integendeel de diepste overeenstemming.

Schrijvespreken

Jonge mensen die weglopen van thuis of een eind aan hun leven maken laten vaak een geschreven, soms heel schrijnende boodschap achter. Telkens ik zo'n briefje onder ogen kreeg vroeg ik mij af: waarom komen die jongens & meisjes alleen tot schrijven wanneer het over droeve dingen gaat en vooral wanneer het te laat is?



Een schrijfgesprek begint best met het weglaten van de zeven eerste zinnen die in je opkomen: *“Hoe oud ben je?”*, *“Waar woon je?”*, *“Ben je hier graag?”*, ... Veel beter begin je het gesprek vanaf de achtste

zin: “Ik heb van jou gedroomd gisteravond”. “Ik ben nog altijd woedend op jou om gisteren”...

De dingen die je niet graag schrijft of waartegen je opziet voorzie je van een @, wat aarzel betekent. Soms moet je er twee @@'s en zelfs drie @@@'s zetten: zo onzeker ben je van de ander zijn reactie.

Wanneer je wat je van de andere(n) te lezen krijgt je blij maakt onderlijn je dat woord of die hele zin met één rechte streep. Maakt het je heel blij met twee of zelfs drie rechte strepen. Wanneer wat je te lezen krijgt je kwaad of droevig maakt of je ontgoochelt zet je er twee of zelfs drie gekrolde streepjes onder.

Zo weet je ten diepste van elkaar hoe je tegenover elkaar gestemd bent. Zo vermijd je ongewilde en achteraf betreunde belevingen:

*Is het niet beter
een verkeerd verlangen
naar elkaar uit te schrijven
&
dan uiteindelijk niet te beleven
dan het in je eentje op te kroppen
&
dan ineens toch verkeerd te beleven?*

De Avond Vragen

De eerste twee jaren verliepen de avonden nogal rommelig en daardoor onduidelijk. Zij die iets diepers met elkaar wilden beleven wachtten daarvoor tot de anderen gaan slapen waren. Zo werd vaak door sommigen “het nachtje doorgedaan”. Op het lenteberaad van 1973 werd eenstemmig besloten dat de avond de avond moest blijven en dat om negen uur samen de dag besloten werd. De twee, drie die wilden opblijven hoorden tijdig “de avond te vragen”. Bij het notelaren van drie uur deelden ze aan de groep mee wat ze wilden beleven en wie ze tot wonderwachter hadden gekozen.

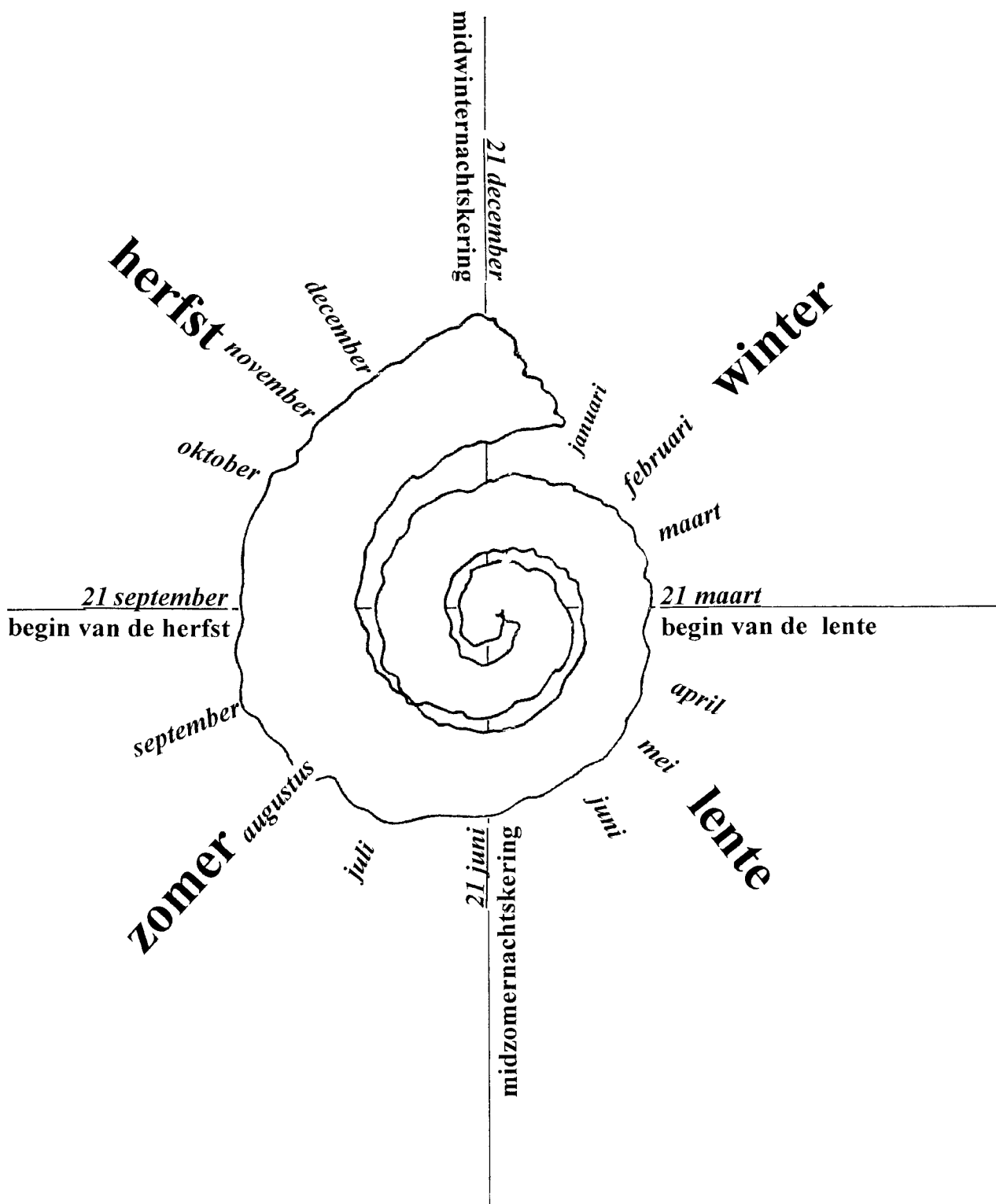
Alleen wanneer het door de groep beaamd werd kon het doorgaan.

Zo werd voorkomen dat er verkeerde dingen gebeurden. Daarvoor moesten toenmalige jonge mensen niet naar Viersel komen. Daartoe hadden jongeren in die zeventiger jaren elders gelegenheid genoeg.

Naar Viersel kwamen in het begin enkel jongens & meisjes die letterlijk anders wilden gaan leven: wel vrij, maar niet losbandig, zich niet in onvoorbereide belevenissen storten wat ze achteraf vaak betreurden maar urenlang uitzien naar een goed voorbereid en afgesproken gebeuren waar ze levenslang blij op zouden mogen terugkijken.

2

De kringloop van het Jaar



De Kersttocht

Al veertig jaar vertrekken om zes uur 's avonds aan het Steen in Antwerpen de deelnemers aan de jaarlijkse Kersttocht. Voorzien van stallantaarns wachten zij elkaar in een kring op, zeggen enkel hun voornaam en hun woonplaats en vertrekken dan in stilte, eerst door de stad, vervolgens doorheen de velden vijftientwintig kilometer ver naar Viersel.

In het stadsgedeelte wordt er op enkele plaatsen – de kathedraal, het Groenplein, het Centraal Station – een minuut halt gehouden om te... ja om wat te doen? Te bidden, te bezinnen, hoe dan ook tot kerstinkeer te komen?

Deze onduidelijkheid heeft ons eens ernstige parten gespeeld. Het was de tijd van de beruchte C.C.C. (Cellules Communistes Combattantes) die al verscheidene aanslagen hadden gepleegd. Dus dachten we er goed aan te doen de politie op de hoogte te stellen van onze stiltetocht. Zoals we als groene fietsers gewoon waren hadden we alleen de plaatselijke wijkagenten op de hoogte gesteld van de verschillende stilteplaatsen met opgave van het voorziene uur. “En wat gaan jullie daar dan doen?” vroeg de politieman. “Bidden” hadden we voor alle onduidelijkheid geantwoord.

Aan het Centraal Station gekomen merkten we tot onze verbazing dat het, tot de internationale treinen toe, helemaal ontruimd was. Alom stonden politiemannen in gevechtskledij. Toen aan een officier gevraagd werd wat er gaande was kregen wij als antwoord: “bomalarm” Om 18u55 zou er hier iets gebeuren, zo was gemeld.

Toen we dat uur hoorden beseften we dat wij de oorzaak waren. 18u55 hadden we opgegeven als het waarschijnlijke uur waarop we in het Centraal Station onze stilteminuut zouden houden. Wat was er gebeurd? Onze plaatselijke agent had onze melding naar zijn oversten doorgeseind en naargelang zij hogerop kwam werd hoe

langer hoe onduidelijker wat er op de opgegeven uren precies gebeuren ging. Op het hoofdkwartier in Brussel werd dan ook onze onschuldige stilteminuut als een mogelijke bommelding beschouwd en werden de nodige maatregelen genomen. Vandaar deze ontruiming. Hoe een stiltemoment van dertig man een hele stad overhoop kan halen. Op Kerstavond dan nog wel.

Na onszelf en ons opzet nader bekend gemaakt te hebben werd het bomalarm opgeheven en mochten de verbaasde buitenlanders hun al even verbaasde trein weer in. Zij hadden zich hun Kerstavond allicht ook wel anders voorgesteld.

Doorgaans verloopt de Kersttocht telkenjare veel rustiger en ongestoorder. Eens buiten de stad voelden we ons als bedevaarders heel anders omgeven dan door de feestdrukte van de stad. De op de weiden stilstaande dieren deelden duidelijk in onze ingetogenheid.

Na twintig kilometer wordt aangekomen onder de brug van Oelegem, met haar tweehonderd meter overspanning de grootste openluchtkapel van West-Europa. Ooit hadden we met de Groene Fietsers, samen met Red de Voorkempen, het duwvaartkanaal kunnen tegenhouden dat gepland was om eronder door te lopen. Sindsdien maakten we van de brug een vredelievender gebruik.

Thuisgebleven bewoners van de brouwerij komen de bedevaarders tegemoet en leggen onder de brug een groot verwelkomend vuur aan. Aan het meegebrachte kleine tafeltje van het bakhuis wordt voor de vuurbegloeide kring er omheen het kerstverhaal voorgelezen, zin voor zin bijgelicht door een stallantaarn. Volgt daarop het Verhaal van Brood & Wijn. Daarna wordt naar de vier windstreken de Vredeswens gezongen en wensen wij elkaar, mekaar omhelzend, een zalige Kerstmis toe.



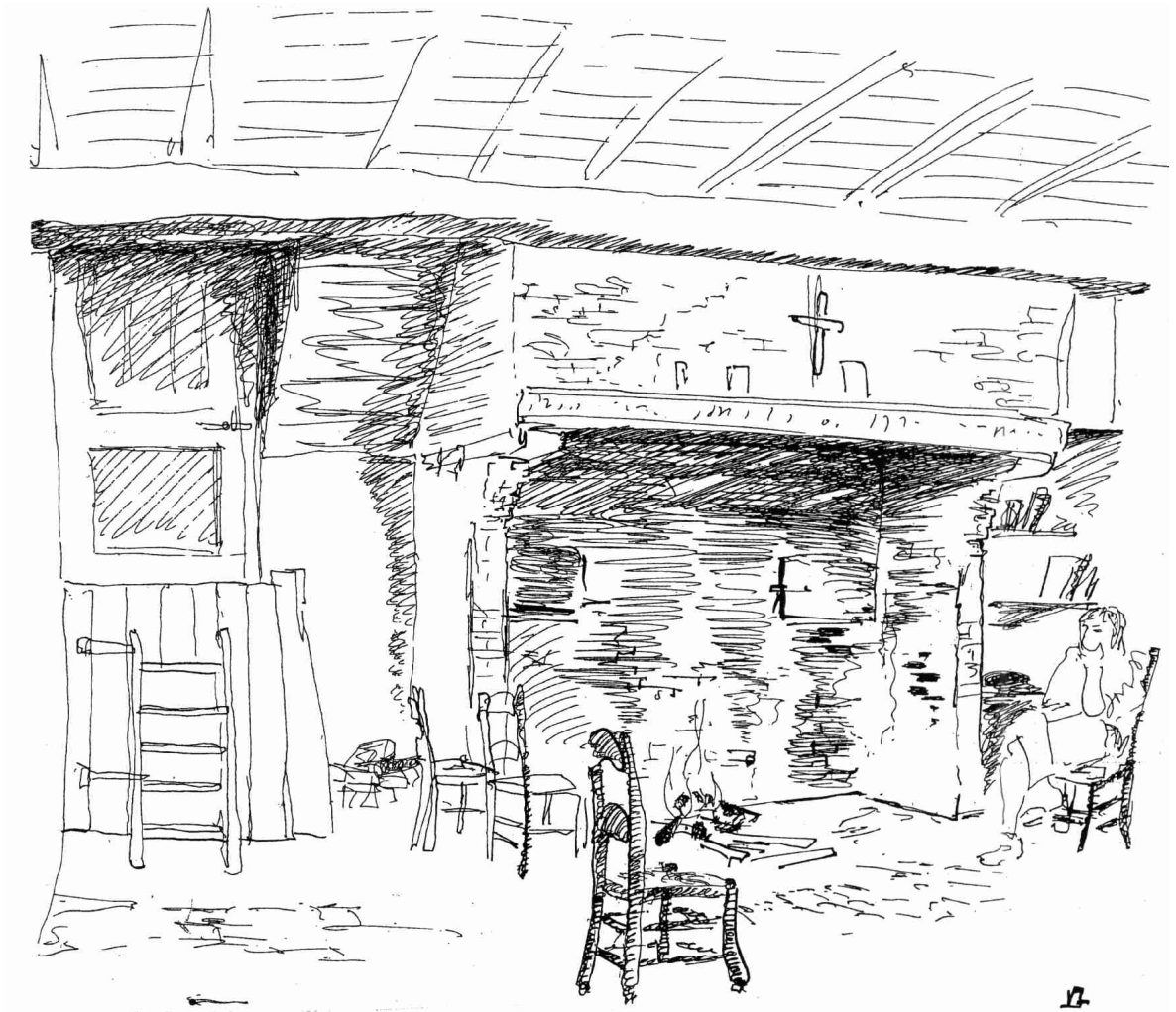
Het Erf

Na nog vijf kilometer worden de kersttochters op het erf verwelkomd door weer een ander vuur en krijgen zij na een voetenbadje in de eetkamer een deugddoend bord erwtensoep. Het meegebrachte eten wordt met elkaar gedeeld.

Deze Kersttocht mag aanzien worden als het begin van het jaar op zijn nagenoeg diepste punt: de Winterzonnewende.

Aswoensdag

De avond voor Aswoensdag, op Vastenavond dus, wanneer buiten de brouwerij alom luidruchtig Carnaval gevierd wordt, bereiden de eigen bewoners bij het vuur van het bakhuis in stilte hun schuldbelijdenis van de dag daarop voor.



De schuldbelijdenissen werden vaak geacht heel uitvoerig te moeten zijn. De belijdenissen in Viersel beperken zich tot één zin. Er zijn inderdaad eigenlijk maar vier zonden: ogen hebben en niet zien, oren hebben en niet horen, een mond hebben en niet spreken, een lichaam hebben en niet bewegen. Zijn het alleen deze vier zonden niet die de Zaligmaker in de Blijde Boodschap uit de mensen wegnam?

Ieder schrijft zijn zonde op een briefje en werpt het in het haardvuur. De morgen daarop worden de assen daarvan in een rood aarden schaal gelegd en naar de tuin gebracht.

Op Aswoensdag wordt de hele dag zoveel mogelijk de stilte onderhouden, zelfs door de kinderen. Er is geen gezamenlijk drieuurtje, tenzij voor de hongerigen, die hun boterhammetje op hun eentje smeren in de keuken. Elk maakt zijn eigen stiltewandeling door de tuin. De priester of voorgang(st)er staat in het midden van de tuin bij de asschotel. Eén na één komt ieder die wil voor hem of haar staan en krijgt een weinig asse over het gebogen hoofd gestrooid met de woorden:

*“Gedenk mens dat gij stof zijt,
tot stof zult wederkeren
&
uit dat stof weer zult verrijzen”.*

In Viersel wordt deze laatste zin eraan toegevoegd omdat de verlossing nu eenmaal niet eindigt op Goede Vrijdag maar met Pasen. Vervolgens zegt de voorgang(st)er:

“God zij in uw hart & op uw lippen”

waarop de biechteling haar of zijn belijdenis doet: *“Ik ben blind, doof, stom of lam geweest”*. Deze belijdenis mag gerust persoonlijk aangepast worden. Té praatgragen zeggen bijvoorbeeld: *“Ik ben niet stom genoeg geweest”*. Met een kruisteken of een ander zegenend gebaar zegt de priester of voorgang(st)er:

*“In de naam van Jezus de Zaligmaker
&
van Maria zijn heilige Moeder
schenk ik u vergiffenis,*

*neem al het kwaad uit u weg
&
maak u nog meer gereed voor de mensen rondom u.
Ga in vrede”*

Bij anders-gelovigen wordt deze zin vanzelfsprekend aan hun geloof aangepast. Iedereen heeft nood aan verlossing en vergiffenis, maar niet iedereen zoekt die op dezelfde manier bij dezelfde Heiland.

Opmerkelijk is dat bij een nieuwe geloofsbeleving door jongeren er ook een nieuwe taal wordt gebruikt. Het woord “biecht” hoor je bij hen haast nergens meer. Ooit kwam op een Aswoensdag een veertienjarige jongen om vier uur het erf opgefietst. Te laat dus voor de viering. Toen hij hoorde wat er gebeurd was vroeg hij mij: Wil je ook het kwaad uit mij wegnemen?”

Wat anders beleefd wordt wordt ook anders gezegd..



De Goede Week

Op Witte Donderdag wordt 's avonds na de voetwassing het Laatste Avondmaal gevierd. Op Goede Vrijdag is het weer een stiltedag. Er wordt die dag in het bakhuis geen vuur aangestoken. Er is geen gezamenlijk drieuurtje. Om drie uur wordt bij de koude haard beurtelings het Lijdensverhaal voorgelezen.

Op Paaszaterdag is het Vuur- & Waterwijding. Eerst wordt in de haard het vuur weer aangestoken en wordt over de waterkruik een zegen uitgesproken. Ieder zegt wat vuur & water voor hem of haar betekent. De kinderen gaan daarna met de kruik rond en geven

iedereen te drinken. Dan wordt aan elkaar de paasvrede toegewenst.

Zodra op Paaszondag de klokken uit Rome terug zijn mogen de kinderen eieren rapen in de stiltetuin. Op de middag wordt na het Verhaal van Brood & Wijn in het bakhuis of in de lentetuin aan de Steen van de Drie Levens het verhaal ervan gedaan. Ieder staat volgens leeftijd eromheen en krijgt steen voor steen te aanschouwen de grondboodschap van de Brouwerij:

“Wat het Einde lijkt te zijn wordt tot een nieuw begin”.

Alle vaasjes voor de namen van de namenmuur worden ten teken daarvan door de kinderen van bloemen voorzien. Hoeveel mensen hebben bij de dood van een geliefde hier al geen troost gevonden? Is er een zinvoller plaats dan de Steen van de Heropstanding om mekaar een zalige Pasen toe te wensen? Dat gebeurt dan ook telkenjare aldaar even diepgemeend als diepgelovig.

Pinksteren

Het Pinkstergebeuren is in de Schrift het ongedaan maken van het Babelgebeuren uit het Oud-Testament. Bij de toren van Babel spraken alle bouwers dezelfde taal, maar niemand verstond een ander. Met Pinksteren sprak iedereen een andere taal en toch verstond iedereen elke andere.

Op het Pinksterfeest spelen we deze beide gebeurens met elkaar na. Heel de voormiddag, al van bij het ontbijt, voltrekken zich gesprekken als deze

“Goeie morgen”

“Goeie wat?”

“Goeie morgen”

“Nog nooit van gehoord”

Mag ik de boter even?”

“Wablief?”

“Of ik de boter even krijg?

“Daar versta ik niets van hoor”

Mag ik dan de confituur even?

“Confituur, wat is dat?

Waar staat de kruiwagen?

“De wàt?”

“De KRUIWAGEN !”

“Ken ik echt niet” En wat gaat u daarmee doen?”

“Hout halen”

“Wàt halen?

“HOUT !”

“Wat is dat? Nooit van gehoord...”

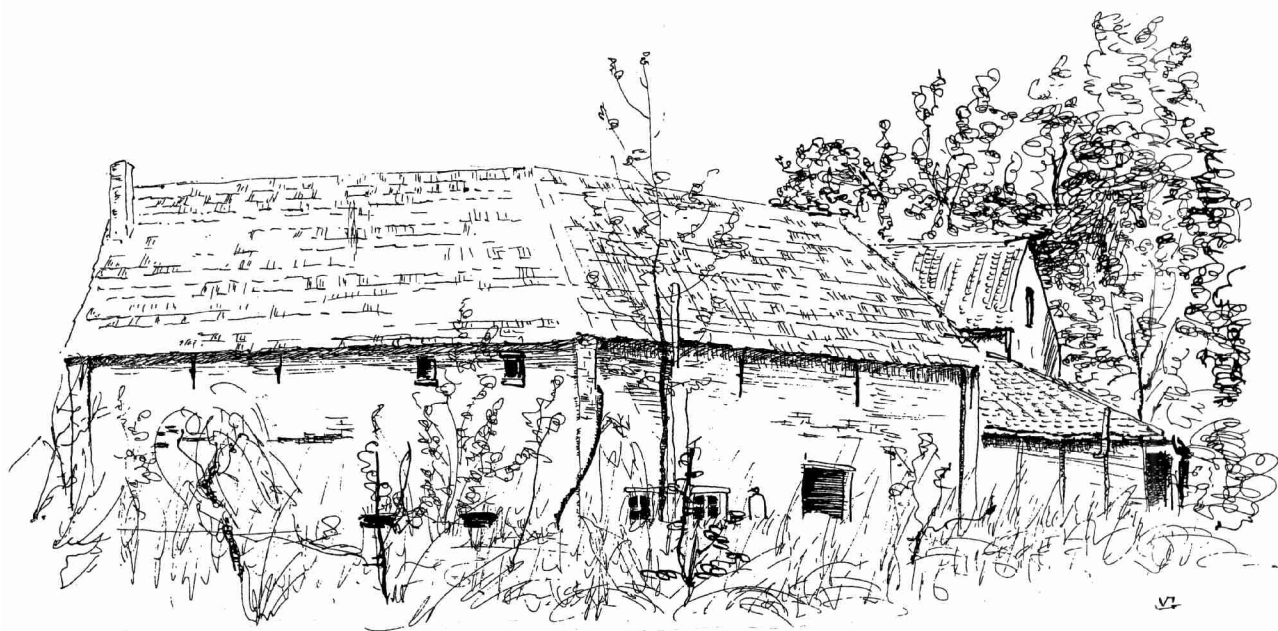
Na de middag worden de rollen omgedraaid:

*“Zwasork Mahjil”
“Goeie middag terug”
“Tjoekma tohil”
“Ja, ik vind het ook mooi weer”
“Harkodil tamah tchurkidol”
Ook jou een goeie dag toegewenst”*

*“Broemsa pratero”
“Ginder onder het afdak”
“Morkowsk prada hallekilli?”
“Hout”
“Droesma korrewisto?”
“Met de kruiwagen”
Djoema torrelewas”
“Nee: helemaal niet zwaar”
“ToekmHa mahil”
“Graag gedaan”*

Lenteberaad

Op 1 mei – de stichtingsdatum van het Leven in de Brouwerij – wordt er telkenjare een beraad gehouden om met elkaar te overleggen hoe dat leven het laatste half jaar geweest is en hoe het het volgende halfjaar best zou kunnen zijn. Telkens valt de verscheidenheid van leeftijd en gezindheid op.



De Oostergevel

Van de beraden in Viersel is ook vanaf het begin een zekere strijdvaardigheid en weerbaarheid uitgegaan. Ontstonden in Viersel de Groene Fietsers niet, de beweging Anders GAan LEVen, de Uitgeverij Stil Leven met het Paradijsboek: Leren Leven tussen Kramp & Schending, het redden van de moerasweide van het Rivierenhof in Deurne, de Erasmussteeg van Borgerhout, het centraal station van Antwerpen, het plan van het Witte Kinderbos tussen Kontich & Vilvoorde en de Witte Kinderdreef tussen Luik & Antwerpen?

Moederdag

In Viersel houden we vast aan de Vlaamse, vooral Antwerpse overlevering en vieren we Moederdag op het christelijk hoogfeest van Maria Hemelvaart.

De bolderkar wordt vol naarstig vervaardigde bloementuilen geladen en naar alle moeders uit de buurt gevoerd. Voor elke deur wordt blij-muzikaal begeleid het lied gezongen:

*'k Heb twee roosjes in mijn hand
aan wie zal ik die geven?
Al wie 't dichtst bij mij zal staan
zal ik dit roosje geven.
O schone vrouw
geef mij die hand van jou
die roosjes zijn voor jou
mevrouw.*

De jongste kinderen geven dan het bloemboeketje aan de moeder af.

Het Feest van Allermensen

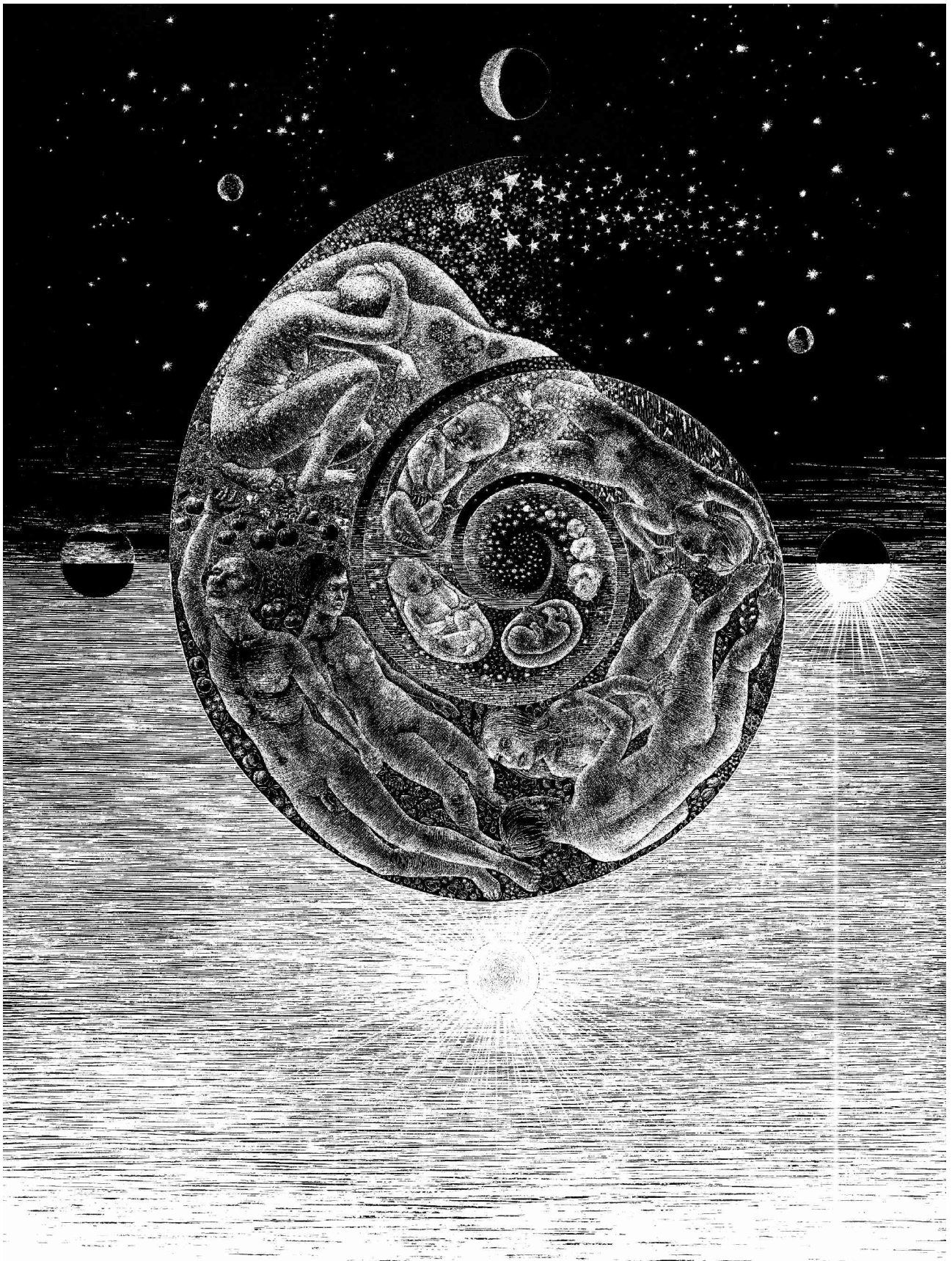
“Allermensen” is een samen vieren van Allerheiligen & Allerzielen.

Alweer wordt de Levenskring gevormd rond de Steen van de drie Levens en het verhaal ervan gedaan.

Tevoren hebben de kinderen aan de Namenmuur alle vaasjes van de laatste herfstbloemen voorzien.

3

De Kringloop van het Leven



De Elisabethzegen

Een jong echtpaar uit het dorp komt rondwandelen door onze tuin aan ons meedelen dat zij in verwachting zijn en of zij daarover de Elisabethzegen kunnen krijgen. Ze hadden gehoord dat die in de Oude Brouwerij wel vaker werd toegediend.

Wat een Elisabethzegen is?

Ooit kwam een ander jong koppel naar Viersel voor een keuzeinkeer. Zij stonden namelijk voor een zware keuze. Hij was verpleegkundige, zij geneesheer. Al vanaf hun tienerjaren was het hun beider levenskeuze geweest naar de ontwikkelingslanden te gaan. Hun vertrek naar Mali was al zo goed als geregeld. Worden ze nu toch niet onvoorzien zwanger? Wat nu gedaan? Er was geen denken aan het wezentje weg te maken maar wanneer ze het lieten komen moesten ze aan hun levensroeping verzaken. Drie dagen lang besteedden ze aan die keuzeinkeer: de eerste dag door zich in te beelden hoe hun leven verder zou zijn wanneer ze voor abortus kozen, de tweede dag wanneer ze voor het laten verder groeien kozen. De derde dag beslisten zij: ze zouden hun kindje laten komen en niet naar Mali gaan.

We voelden dat er iets bevestigends moest gebeuren en dat ik als priester-vriend iets moest doen. Zo vonden we ter plekke de Elisabethzegen uit:

*“Toen hare nicht Elisabeth in haar zesde maand was
spoedde Maria zich over de heuvelen
om hare nicht bij te staan.
Zodra Elisabeth Maria's groet hoorde
sprong het kindje op in haar schoot”*

Lucas 1:3

De vader legt zijn hand op de schoot van zijn vrouw en dan legt de zegenende zijn hand op de zijne en zegt:

*"Ik zegen uw groeiende oogjes wezentje
opdat je eens geboren
er veel mensen graag mee zou mogen zien
vooral ooit
zoals je lieve ouders
de allerliefste van je leven.*

*Ik zegen je groeiende oortjes wezentje
opdat je er eens geboren
vele lieve woorden mee moogt horen
woorden van bemoediging
wanneer je het kwaad hebt
woorden van verheldering
wanneer je in de war bent
woorden van bewondering
wanneer je het goed hebt gedaan
woorden van troost
wanneer je verdriet hebt.*

*Ik zegen je groeiende mondje wezentje
opdat je eens geboren
er lief & teder mee zou mogen zijn
veel leuke smaken mee moogt proeven
vele lieve woorden mee moogt spreken
maar vooral
dat je er
ondanks pijn & tegenslag
mee moogt blijven glimlachen.*

*Ik zegen je groeiende handjes wezentje
opdat eens geboren
je er meer mensen mee moogt genezen dan kwetsen
meer mensen mee moogt strelen dan striemen.*

Ik zegen je groeiende voetjes wezentje

*opdat
eens dat je ermee kunt lopen
ermee moogt gaan naar de plaatsen
waar je graag naartoe gaat
en waar de mensen je graag zien komen
maar dat je er ook mee zou gaan
naar de plaatsen waar je niet graag naartoe gaat
maar waar de mensen je nodig hebben.*

*Ik zegen heel je groeiende lichaampje wezentje
opdat het eens geboren
mag uitgroeien
tot een teken van liefde & tederheid
voor heel veel mensen
maar vooral
zoals bij je lieve ouders
voor de allerliefste van je leven
amen
alleluia.*

Is het nu inbeelding of waarachtigheid, maar wanneer je zo'n gezegend kindje, zeker wanneer het na een paar maanden zwangerschap geschiedt, eens geboren te zien krijgt, dan lijkt het alsof het je warempel herkent. Van een vriend-dokter hoorde ik dat het geen inbeelding is: wetenschappelijk is vastgesteld dat van in de schoot wezentjes al stemmen kunnen horen en ze dus later herkennen.

Het Doopsel

Aan de ouders & familie van de dopeling wordt gevraagd zinvol water te zoeken, water dat een bijzondere betekenis heeft en dat in een mooi flesje of fraai kruikje mee te brengen. Indrukwekkend wordt zo het begin van het doopgebeuren: bij het in de doopvont gieten, waarin al een weinig gewijd doopwater het andere water inwacht, legt ieder daarbij de bijzondere betekenis van dat water uit: regenwater, water waarmee het kindje gewassen wordt, water uit de zee of meegebracht van een verre reis... Een vader had een heel klein flesje bij: wekenlang had hij daarin druppeltjes dauw vergaard. Het is altijd indrukwekkend en ontroerend de aanwezigen hun uitleg te horen doen, alsof ze daardoor nog dieper aan het doopgebeuren deelnemen. Konden ze een mooier geschenk voor het dopelingske hebben meegebracht?

Eens de doopvont zinvol gevuld volgt de woorddienst. Belangrijk is de uitleg van de naam en waarom die gekozen werd. Ook kan het boeiend zijn, wanneer het gezin nog bij elkaar is, de stamboom van de dopeling, al dan niet fraai uitgetekend, op te halen. Zo maken vanuit hun derde leven ook de overledenen dit doopsel mee.

Dan volgt de geloofsbelijdenis. Je mag alleen een kindje dopen wanneer je zeker bent dat het wordt opgenomen in een gelovige kring. Vandaar de vraag van de voorganger:

***Zusters & Broeders
waarin gelooft gij?***

Ieder die wil beantwoordt die vraag door in de eigen moedertaal het mooiste woord uit te spreken dat zij of hij kent.

Dan volgt de eigenlijke doop. Alleen de voorganger zegt bij het dopen een langere zin:

*In de naam van iedereen die van je houdt
maar vooral van Jezus onze Zaligmaker
&
van Maria zijn heilige Moeder
doop ik u ten eeuwigen dage.
Amen.
Alleluia.*

Alle anderen, te beginnen met de ouders, peter en meter, zeggen enkel maar de voornaam en:

“Ik doop u”.

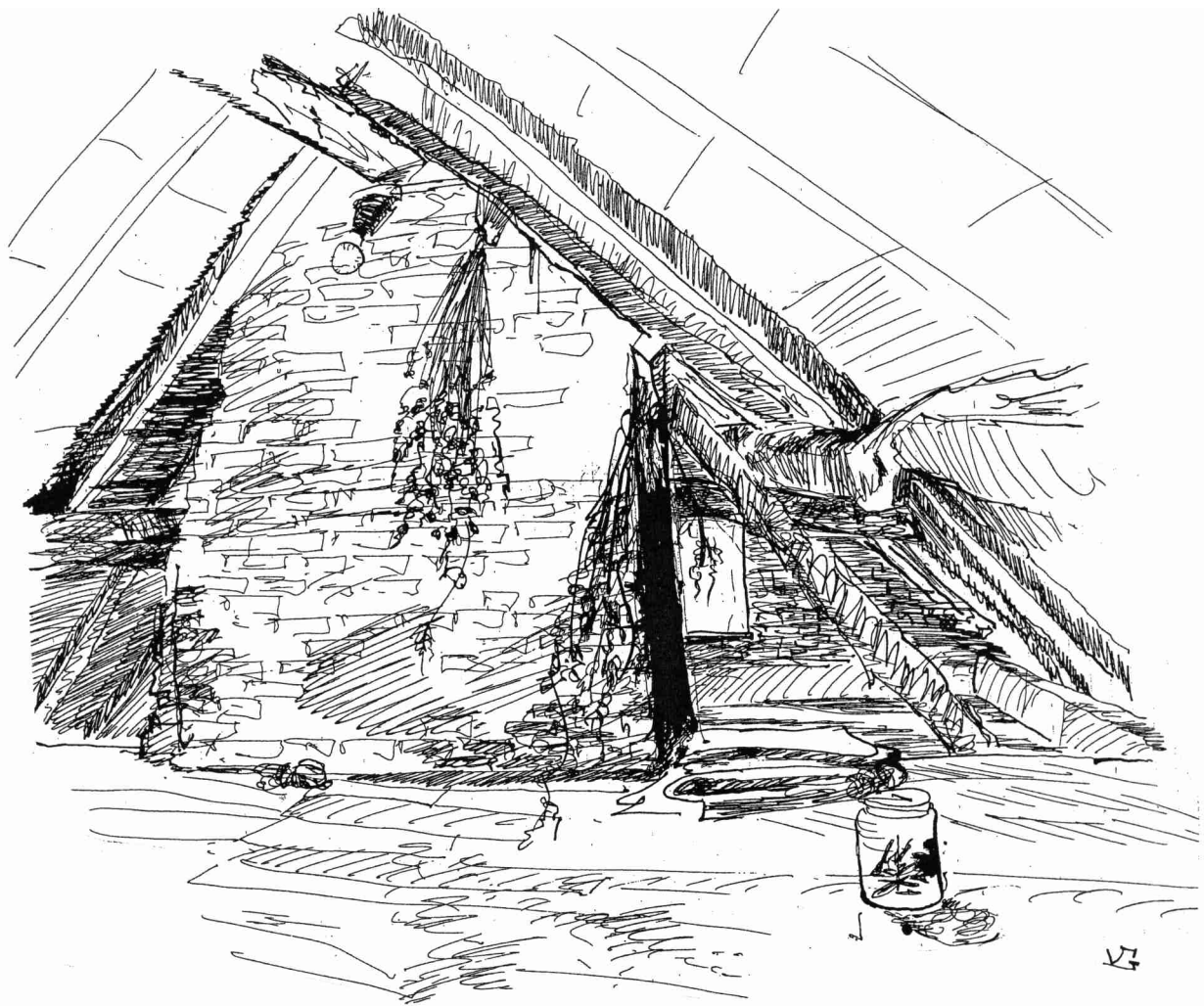
Voor vele kinderen is dat de eerste keer dat zij dit mogen doen. Ze doen het met diepe ingetogenheid. Ook voor de grootouders is het de eerste keer dat zij echt daadwerkelijk mee dopen.

Wanneer ieder die wil gedoopt heeft volgt de zegen van de zintuigen, dezelfde als de Elisabethzegen, maar nu over het tot kindje ter wereld gekomen wezentje.

Over de Brug Komen

De Oude Brouwerij is een aangewezen plaats om overgangen te vieren. In de meest-letterlijke zin dan nog wel: door in de tuin plank voor plank over de houten hangbrug te komen. Rond de zeven jaar, op het derde uur van de levenskringloop, van kleutertijd naar kindertijd, op het zesde uur van kindertijd naar jeugd.

De wijdeling schrijft met krijt op zeven planken van de helling met één enkel tekenend woord of zinnetje de mooiste herinneringen aan het voorbije tijdperk. Vader & moeder nemen hun kind voor de laatste keer tussen hen in, omhelzen het en gaan het dan ten afscheid voor op de brug naar de overkant. Bij het betreden van de helling leest de jongen of het meisje één na één luidop de herinneringswoorden. Een mooier afscheidsgeschenk kunnen ouders niet ontvangen. Vaak zijn ze bij het aanhoren ervan heel ontroerd. Eens de hele brug over wordt de wijdeling op gelukwensend handgeklap onthaald en krijgt hij of zij, terwijl peter & meter hun de hand op de schouder leggen, de kinder- of de jeugdzegen. Dan krijgt een meisje een bloemenkroontje op het hoofd of wordt een jongen een bloemenkrans om de hals gehangen. Volgt daarop het vreugdedansje “Voor de grote Ko-oning” en wordt de pasgezegende in de versierde draagstoel de tuin rondgedragen en wuiven alle aanwezigen hem of haar met groene varens in het voorbijgaan feestelijk toe. Wanneer het om een christelijk-gelovige gaat wordt haar of hem aan de zonnetafel het Verhaal van Brood & Wijn gedaan en ontvangt zij of haar van de eigen ouders de Eerste of Plechtige Communie. Voor anders-gelovigen of -gezinden wordt naar een eigen vieringsvorm en verhaal gezocht.



De Wonderwoorden

Tussen het eerste en tweede over de brug komen hoort een groeier in Viersel de wonderwoorden te krijgen. Een van de mooiste geschenken, die een meisje of jongen op die leeftijd kan krijgen zijn immers inderdaad woorden. Wat zijn wonderwoorden? Woorden, die even nauwkeurig zijn als de voorlichtingswoorden maar niet zo kil en even boeiend als de ontgroeningswoorden, maar niet zo brutaal.

Voorbeeld: “waar is een kindje voor het geboren wordt?” Donkergroen antwoord: “in de buik”. Maar doet “buik” ook niet meteen denken aan buikloop, buikpijn? “Buik” is een spijsverteringswoord.

“in de baarmoeder” Maar roept dit woord bij een kind niet meteen het beeld op aan een vrouw in de turnzaal of erger nog: aan een vrouw aan de baar? Vandaar het helder-groene woord “schoot”: even boeiend als “buik” maar niet zo spijsverterend.

Hoor je als groeier niet liever “schoot” dan “buik”, “liefste plekje” dan “geslachtsorgaan”, “zweven” dan “een erectie krijgen”, “juichen” in plaats van “tot orgasme komen”, “hemelen” dan “masturberen”, “wegdeemsteren” dan “dementeren”...?

Moeten we niet hoogdringend onze overheid leren lichaams- en liefdesaangelegenheden in onze moedertaal uit te drukken? Ooit schreven we de Guimardstraat aan met het verzoek haar lessen “Seksualiteit & relatiebekwaamheid” niet langer in het Latijn en het Grieks te benoemen maar in de taal die sinds de mystieke middeleeuwen een liefdevolle lichaamstaal is: het eigen Nederlands. Zou het katholiek onderwijs het niet beter hebben over “Lichaamsbeleving & Toenaderingskunst”? Sterven is ook een lichaamsbeleving, maar geen seksuele daad. Toch zitten jonge mensen zeker met evenveel doods- als levensvragen. En waarom alleen met groeiers over relaties spreken? Heeft zelfs een kleuterke al geen nood aan toenadering?

Waar komen die wonderwoorden grotendeels vandaan? Geloven of niet maar de meesten waren vondsten van mijn eigen leerlingen van veertien. Het wonderwoord “hemelen” bijvoorbeeld. “Het is net of je even in de hemel bent maar het is een hemel waar je meteen weer uit tottert”. Van één woord beweerden ze dat ze het van mij hadden geleerd: “juichen”. Van mij geleerd? Ja, hielden ze vol. Het eerste lesuur van de maandag (kwestie van ze wat te doen ontwaken uit hun weekend verdwazing) las ik voor uit de sage van Tristan & Isolde. Bij hun overtocht naar koning Mark beleefden zij hun liefdesnacht. Bij het ontwaken zei Isolde: “Ik heb de zee horen zingen” en Tristan: “Ik heb de aarde horen juichen”. En gezien zij zich ook al mannen achtten maakten ze dat woord “juichen” tot het hunne.



De Jeugdwijding

Elke godsdienst en levensopvatting heeft zijn wijding of viering van de overgang van kindertijd naar jeugd (het zesde uur op de levenskringloop). De christenen hebben hun Plechtige Communie en Vormsel, de joden hun Bar Mitchwah, de vrijzinnigen hun Jeugdviering,...

In Viersel gebeurt – zoals al gezegd – deze overgang letterlijk. Tussen de groentetuin ten noorden en de spelewei ten zuiden is er ooit een middenvoor gegraven. Halfweg daarvan ligt er een houten hangbrug. Het noorden verzinnebeeldt de te verlaten kindertijd, het

zuiden de te betreden jeugd.

Wanneer een meisje of jongen haar of zijn tijd gekomen acht (gewoonlijk gaat dat samen met het krijgen van de “moment”: bij het meisje de eerste vernieuwing van de schoot, bij de jongen de eerste opwelling van zaligheid) bepaalt zij of hij een datum, kiest een peter en een meter en wacht tot zij of hij alle wonderwoorden gekregen heeft. Eens dat gebeurd wordt de wijdeling door zijn ouders gebracht naar de noorderkant van de brug, te midden alle andere kinderen jonger dan twaalf-veertien jaar. Daar nemen ze afscheid van hem als kind en gaan zelf eerst de brug over. De wijdeling heeft met krijt op de opgaande planken van de brug de zeven diepste herinneringen aan de voorbije kindertijd geschreven. Plank voor plank komt zij of hij nu de brug over, telkens met één woord of korte zin luidop de herinnering opzeggend.

Eens de brug helemaal over wordt zij of hij op gelukwensend handgeklap onthaald en door de ouders al even gelukwensend omhelsd. Heeft de wijdeling haar of zijn ouders niet meer bij elkaar wordt de man en de vrouw gekozen die haar of hem het dierbaarst is. Dan leggen peter & meter hun hand op haar of zijn schouders en spreekt de voorganger de jeugdzegen uit:

*Ik zegen je ogen
opdat je er veel mensen
graag mee zou mogen zien
vooral ooit
de allerliefste van je leven
hopelijk levenslang.*

*Ik zegen je oren
opdat je er veel lieve woorden mee mag horen:
woorden van bemoediging
wanneer je het kwaad hebt
woorden van tempering
wanneer je te hevig bent*

woorden van troost
wanneer je verdriet hebt
woorden van bewondering
wanneer je er mooi uitziet
of het goed hebt gedaan.

Ik zegen je mond
opdat je er lief & teder mee zou leren zijn
harde of zachte woorden ermee moogt spreken
al naargelang het nodig is
en dat je er ondanks pijn of teleurstelling
mee moogt blijven glimlachen.

Ik zegen je handen
opdat je er meer mensen
mee zou mogen genezen dan kwetsen
meer mensen
mee zou mogen strelen dan striemen.

Ik zegen je voeten
opdat je ermee
op ontdekkingstocht zou mogen gaan
doorheen het oerwoud van het leven
ermee zou mogen gaan naar de plaatsen
waar je graag naartoe gaat
en waar de mensen je graag zien komen
maar dat je er ook mee zou gaan
naar de plaatsen
waar je niet graag naartoe gaat
maar waar de mensen je nodig hebben
voor al je warmte van hart.

Ik zegen heel je lichaam
dat je er duizend tekenen van liefde & tederheid
mee mag leren geven
maar dat je het laatste teken

*uiteindelijk zou mogen voorbehouden
voor de levenslange allerliefste van je leven
amen
alleluia.*

Na de zegen wordt de wijdeling, het meisje met een kroontje op het hoofd, de jongen met een krans om de hals, in de draagstoel feestelijk de tuin rondgedragen.

De wereld is weer een vrouw of een man rijker.

En wat voor één.

***“Het heeft de Heer behaagd
ons nog dieper naar elkaar toe te zegenen...”***

uit de trouwaankondiging
van de twee eerste Brabantse groene fietsers
uit de zeventiger jaren

Het Trouwgebeuren

Het trouwgebeuren verloopt net zoals de jeugdzegen, maar dan met z'n tweeën.

Ook zij hebben op de brug langs hun kant hun zeven beste herinneringen opgeschreven en spreken die, naar elkaar opgaande, dankbaar uit. De voorgang(st)er staat in het midden van de brug en wacht hen op, al dan niet samen met enkele bruidsmeisjes of -jongens die alvast de krans & het kroontje dragen.

Stilstaande in het midden aanhoren beiden de geloofsbelijdenis van de omstaanders: de mooiste en blijmakendste woorden die zij te horen kunnen krijgen.

Dan zegt de voorgang(st)er:

*Wanneer jullie nu
nog dieper met elkaar willen trouwen
nog liever man & vrouw willen zijn voor elkaar
in goede & kwade dagen
in ziekte & gezondheid
neem elkaar dan bij de hand
en zeg:
ik geloof in jou.*

De Laatste Zegen

Een oude vrouw van twee dorpen verder komt het erf op: haar man is stervende, of ik hem niet wil komen zegenen? Onderweg naar hun huis dacht ik: waarom wordt bij een sterfgeval alleen de stervende gezegend? Ik vroeg aan de vrouw of ik hen niet allebei mocht zegenen. Dat vond ze goed en bij aankomst en na wat uitleg haar man ook. Zo kwam ik, terwijl zij elkaar bij de hand namen, tot de volgende zegen:

*Ik zegen jullie beider ogen
opdat wanneer voor één van u
de tijd gekomen is
hij met zijn nieuwe ogen
de ander nog liever zou mogen zien
dan hij ooit in dit leven gedaan heeft.*

*Ik zegen jullie beider oren
opdat wanneer voor één van u
de tijd gekomen is
hij met zijn nieuwe oren
u nog beter zou mogen verstaan
dan hij ooit in dit leven gedaan heeft.*

*Ik zegen uw beider mond
opdat wanneer voor één van u
de tijd gekomen is
hij met zijn nieuwe mond
voor de ander nog liever mag zijn
dan hij ooit in dit leven geweest is
en haar over de dood heen
woorden mag toespreken van moed
wanneer zij het kwaad heeft*

*en van troost
wanneer zij verdriet heeft.*

*Ik zegen jullie beider handen
opdat wanneer voor een u
de tijd gekomen is
ge elkaar ermee moogt blijven
strelen & omhelzen.*

*Ik zegen jullie beider voeten
opdat wanneer ook voor de ander
de tijd gekomen is
hij op zijn nieuwe voeten
haar verwelkomend tegemoet mag komen
gezonder, gelukkiger, stralender
dan hij ooit in dit leven geweest is.
Ga in vrede
amen
alleluia.*

De omhelzing die op de zegen volgde was van dit laatste al meteen een voorafbeelding. Langer dan voorzien heeft de man nog geleefd en is dan inderdaad in vrede gestorven.

Nadien stelde ik me nog een andere vraag: waarom wachten tot één van beide gehuwden stervende is om hen samen te zegenen? Eén van de volgende zegeningen (al noemde ik hem dan niet “door de dood heen”) deed ik zowaar – zij het dan ook onder de aanvankelijke verbazing van familie en vrienden – onder een gouden jubileumviering.

Gedarm